

Kadiķi, to sistematika, bioloģija un ekoloģija

Andrejs Svilāns
Latvijas Dendrologu Biedrība
Nacionālais botāniskais dārzs (Salaspils)
andrejs.svilans@nbd.apollo.lv

Ģints raksturojums

- Mūžzaļi koki vai krūmi ar mieturos pa 3 sakārtotām adatveida vai zvīņveida skuļām (var būt gan tādas, gan tādas, vai arī juvenīlajā periodā adatveida, vēlāk zvīņveida).
- Apmēram 60-70 sugas Ziemeļu puslodē, lielākoties mērenā joslā, taču dažas sugas aiziet līdz Rietumīdijai, Vidusamerikai un Austrumāfrikas kalnos gandrīz līdz ekvatoram.
- Sēklzvīņas nedaudzas, sēklām nobriestot tās veido vairāk vai mazāk sulīgu čiekuru – čiekurogu.
- Ekoloģiski un morfoloģiski ļoti plastiska ģints.

Juniperus sabina 'Variegata'
Nacionālajā botāniskajā dārzā
Salaspilī

**Juniperus formu lauks Nacionālajā
botāniskajā dārzā Salaspilī**

**Juniperus formu lauks Nacionālajā
botāniskajā dārzā Salaspilī**

Juniperus scopulorum 'Skyrocket'

Rietumeiropā un Latvijā

Juniperus sabina – kazaku kadikis

Juniperus communis 'Nana Aurea'

Juniperus procumbens

Juniperus horizontalis 'Blue Moon'

**Juniperus dahurica – Daurijas
kadikis**

Juniperus pfitzeriana 'Aurea'

Juniperus formu lauks Nacionālajā botāniskajā dārzā Salaspilī

Juniperus communis

- **Paeglijs, paegle** – Latgale, Vidzeme, nedaudz Kurzemē - neīsta egle (līdzīgi kā pa-māte), nevis tas, kas atrodas (aug) zem kaut kā (kā pa-lodze).
- **Kadiķis** – Kurzeme, Zemgale, reti Vidzemē - liet. Kadagys, ig. Kadakas, senpr. Kadeģis, arī Baltijas somu – piem vietvārdā Kadaga - indoeiropiešu «ked» – dūmot, degt.
- **Ēcis, ērcis, ērcesis** – Kurzeme (starp Ventspili un Aizputi) - kaut kas ass, spurains, dzēlīgs (salīdzināt ecēties, ecešas, ērkšķis, ērcīgs, ērce (?))

Juniperus communis – parastais kadiķis jeb paeglis

J.c. var communis – parastais
kadiķis - Rietumeiropa,
Dienvidaustrumeiropa.

J.c. var. suecica - Zviedrijas
kadiķis – ap Baltijas jūru,
Ziemeļaustrumeiropa,

J.c. var sibirica – Sibīrijas
kadiķis – Austrumeiropas
arktiskie apgabali, Sibīrijas
kalni, Tālie Austrumi.

J.c. var depressa – Kanādas
kadiķis – Kanāda, ASV
ziemeļaustrumi.

ALGIDA

Radikis, paeqliš (*Juniperus*, МОЖЖЕВЕЛЬ-НИКЪ), šfuju kruhniš waj koks no *Cupressineae* šai-
 meš. Pawišam pašihštamaš šahdaš 30 f—u šugaš.
 Но тãм wišwairaf išplatitš *J. communis*, м.
 ОБЫКНОВЕННЫЙ. Winšch aug gan pa weenam,
 gan wešeleem laukumeem štarp žitãm kofu
 žugãm. R—i war dešgan dašchadi išleetot; no
 wina pagatawoti šehtãš meeti ir koti išturigi,
 ari patš koks koti ilgi ušglabajaš; winaš ir
 žawadi patihštama šweku šmaršcha; wotjaši un
 tšcheremiši to šlawè šà labu materialu gultaš
 šahju taišišchanai, tamdehš ša f—a koka šmaršchu
 blaštis nepaneš; lapu un šaru nowahrijumu
 leeto pee aluš bruhwešchanãš (no šam pašihštamaš
 šahdš Waršchawaš aluš), Šomijã ar f—a no-
 wahrijumu apmašgã peena traufuš; winaš dod
 ari aomin dširã neenišuma pašišchanai; no

Harmo
 4 teikã
 Wehla
 par Š
 šeemu
 un u
 R. i
 wald
 eezel
 rakš
 aug
 šah
 wa
 wa
 6

jawadi patihkama sweku smarscha; wotjati un
tscheremisi to flawè kà labu materialu gultas
fahju taifischanaï, tamdehl ka k—a kofa smarschu
blaktis nepanes; lapu un saru nowahrijumu
leeto pee alus bruhweschanas (no kam pasihstams
fahds Warschawas alus), Somijâ ar k—a no=
wahrijumu apmasgâ peena traufus; wianu dod
ari gowim dsirâ peeniguma pazelschanai; no
kofa taifa daschas fihkas leetas, fewischki peena
traufus; kaltetas un grausdetas k—u ogas pa=
fihstamas kà stiprs mihsalu dsihschanas lihdsfeklis;
no tam isgatawo ari k—a degwihnu un eku;
nomehrzejumu no fasmalzinata kofa, sareem un
faknem leeto kà tehju, fruhschu un reimatisma
flimibâs. — Zitas k—u fugas masaf isplatitas.
Kasaku k. (*J. Sabina*) ar swihgschnotâm lapâm,
isplatits Kaukasu kalnôs un to audsè ari dahrsôs.
Wina nahwigâs ogas peeskaita pee stipreem
afins dsinejeem lihdsfekleem un fatur dauds etera
ekkas (*ol. aetherum Sabinae*). Kaukasâ aug smir=
doschais k. (*J. foetidissima*), kas fasneds wis=
leelako gwasuun un wif...

eezekot n
rakstus,
augstafu
labhas a
wasem

Radi

wairat
6 dakâ

Rad

walsts
waj at
jonu,

— ka

milit

galw

un 2

eewe

nisa

apre

waj

tur

pee

...

ari gowim dsirā peeniguma pazelschanai; no
koka taiša dasčas sibtas leetas, sewischki peena
traufus; kaltetas un grausdetas f—u ogas pa-
sibtamas kà stiprs mihsalu dsibschanas lihdselks;
no tam isgatamo ari f—a degwihnu un elku;
nomehrzejumu no šasmalzinata koka, šareem un
šaknēm leeto kà tehju, krukšču un reimatisma
šlimibās. — Žitas f—u šugas masaf isplatitas.
Kasaku f. (*J. Sabina*) ar šwihgschnotām lapām,
isplatits Kaukasu kalnōs un to audsē ari dahrsōs.
Wina nahwigās ogas peeskaita pee stipreem
afins dsinejeem lihdselkeem un šatur daudš etera
elkas (*ol. aetherum Sabinae*). Kaukasā aug šmir-
doščais f. (*J. foetidissima*), kas šasneeds wis-
leelako augstumu no wisām f—u šugām. Gadaš
koki lihds 50 pehd. augsti un 2¹/₂ — diametri,
wairaf par 300 gad. wezi; stiprā koka dehl koti
teizami ehku buhwēm. Beidsot wehl japeesihmē,
ka f—u krukmuš naw eeteizams audset augku
dahrsu 'tunumā, tamdehl ka us wineem mahjo
dasčas kaitigas šehnites, kuras pahreet us augku
koseem.

Sadmiis. *Cd.* — metals kimska namatmeela

6 dalās, m
Kads,
walsts wis
maj atšewi
jonu, bat
— kaza š
militariš
galwenee
un 2) e
eewehro
nisazijā
aprehki
maj ze
turpret
peekop
jumā
naw (
mehro
gatan
maj
šawo
mān
šister
efon

aborts, zud samaja, cipošana un sirus darbiba nomaktas.

PAEGLI, PARASTIE — JUNIPERUS COMMUNIS L.

Drogas: Paegļu čiekurogas — *Baccae (Fructus) Juniperi*
Paegļu skujuas — *Folia Juniperi*
Paegļu zari — *Herba (Summitates) Juniperi*
Paegļu koksne — *Lignum Juniperi*
Paegļu saknes — *Radix Juniperi*

Mūžzaļš krūms, divmājnieks, retumis vienmājnieks. Stumbri līdz 12 m augsti. Vainags šauri piramidāls vai arī plašs, nekārtns. Skujas adatveidīgas, 0,4—2 cm garas, cietas, parasti pa 3 mieturī. Ziedi viendzimuma. Vīrišķie ziedi 4—5 mm gari, putekšņlapu daudz, tās zvīņveidīgas, ar 3—4 (7) putekšņīcām. Sievišķie ziedi — čiekuri ar 3 čiekura zvīņām, parasti tie pa vienam. Sēklaizmetņi aiz čiekura zvīņām, kas vēlāk kļūst sulīgas un apņem sēklas, izveidojot čiekurogu vai, kā parasti sauc, — paegļa «ogu». Negatavas čiekurogas ir zaļas, ienākušās — melni zilšanas, ar apsarmi, 6—9 mm caurmērā. Čiekurogas ienākas otrā gada rudenī (165. att.).

A u g mežos, norās. Bieži. **Z i e d** aprīlī, maijā.

Izmanto čiekurogas, zaru galotnes ar skujām resp. ar lapām, koksnī, saknes. Čiekurogas ievāc septembrī, oktobrī, novembrī. Žāvē labi vēdināmā telpā. Krāsni nav ieteicams žāvēt, jo čiekurogas tad sakrunkojas un zaudē spīdumu.

Daži vairāk un mazāk ticami uzskati par parasto kadiķi

- Pastāv uzskats, ka kokveidīgi ir ar sēklām pavairojušies eksemplāri, krūmveidīgi - veģetatīvi pavairojušies eksemplāri.
- Pārstādot jāievēro debess puses.
- Labāk gaišā nekā noēnotā vietā
- Labāk sausākā nekā slapjā vietā.
- Labāk nabadzīgāka nekā bagātāka augsne ar barības vielām.

Kas apdraud kadiķus ?

- ✓ Dabīgu un mākslīgi inducētu klimata pārmaiņu ietekmē var notikt skujkoku mežu nomaiņa ar lapkoku mežiem. Šī tendence var nākt par sliktu gan kadiķiem, gan priedēm. Iespējams, mazākā mērā šī problēma skars egles.
- ✓ Piesārņojums – īpaši pilsētu tuvumā.
- ✓ Invazīvās citzemju sugas – pagaidām apdzīvotu vietu tuvumā.
- ✓ Kaitēkļi – kadiķu zāglapsene, pelēkais skujkoku sprīžmetis - lielākoties kā sekundāra parādība uz novājinātiem augiem.
- ✓ ???

Juniperus bojājumi 2005.gada pavasarī NBD Salaspilī

Paldies par uzmanību !

